

Усе зазначене дозволяє розглядати рецензовану працю як серйозну й актуальну розробку в галузі аналітичного прогнозування і як успішний крок до моделювання концепції комунікаційно-контентної безпеки держави на геостратегічному рівні, зокрема в умовах гібридної війни.

Леся Ажнюк, *Інститут мовознавства
імені О.О. Потебні НАН України*

Рецензія надійшла до редколегії 15 червня 2019 р.

**ПРО ПЕРШІЙ СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ СЛОВНИК
ПЕРЕКЛАДНОГО ТИПУ, АБО ПРО “ЯПОНСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК
СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИХ ТЕРМІНІВ: ТЕРМІНОЛОГІЧНЕ ПОЛЕ
“МОВНА ПОЛІТИКА” ЮЛІЇ ДЗЯБКО
(Львів, ЛНУ ім. Івана Франка, 2019.-96 с.)**

Щоб зрозуміти значення рецензованого словника Юлії Дзябко, спершу коротко схарактеризую публікації про українсько-японську міжкультурну взаємодію. У ній першою працею був словник Василя Одинця та Анатолія Діброви, виданий в Харбіні 1944р. До періоду незалежності в Україні не могло бути й мови про результати зіставного, типологічного чи будь-якого іншого аналізу української та японської мов. Лише коли після 1991р. розпочалася безпосередня співпраця між двома державами, виникла потреба нових лінгвістичних досліджень з метою створення граматик, словників, розмовників, перекладів та ін.

Сьогодні очевидні певні досягнення в теорії та практиці українсько-японської лексикографії, оскільки видання (бодай частково) вже забезпечують потреби міжкультурної комунікації. Так, в Україні вийшли праці: *Бондаренко І., Хіно Т.* Українсько-японський словник / За ред. Ю.О. Карпенка. – К., 1997. – 250 с.; *Бондаренко І., Хіно Т.* Японсько-український, українсько-японський словник: Навчальний словник японських ієрогліфів. – Київ: Альтернативи. – 1998. – 592 с.; Японсько-український кишеньковий словник за ред. І. Бондаренка, Х. Такао, Одеса: Астропринт, 2001. – 308 с.; *Медведів А.* Українсько-англійсько-японський розмовник / За ред. Й. Тойофуку та М. Федоришина. – Львів: Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, 2005; *Михайлик Г., Карпенко В.* Українсько-японський тематичний словник. – Київ: Видавництво Вадима Карпенка, 2007. – 268 с.; *Японсько-український словник* / уклад.: І. Бондаренко, Ю. Бондар, А. Букрієнко [та ін.]. – Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2012. – 454 с.

У Японії теж опубліковані праці: *Частотний словник* української мови 1500 слів / За ред. Рюносукі Курода. – Токіо: Видавництво “Дайгакушорін”, 1995. – 179 с.; *Abe Shokichi.* Nihongo Ukurainago Ukurainago Nihongo Tangoshuu (Sekai wo tabi suru tangoshuu shirizui) ([Японсько-український та українсько-японський збірник лексики: Серія “Подорож світом”]) / За ред. Olena Shepeleva. – Tokyo: Kokusai gogakusha, 2007. – 399 р.

Однією із прикметних ознак українсько-японської міжкультурної взаємодії є розвиток галузевої лексикографії. Про її успіхи свідчать видання: *Мігдальська В. І.* Збірник японських газетних термінів: яп.- укр., укр.-яп. / В. І. Мігдальська, Д. І. Мігдальський; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Ін-т соц. наук, Каф. міжнар. відносин. – Одеса : Астропринт, 2006. – 80 с.; реєстр японсько-українського словника охоплює 963 слова, а українсько-японської

частини – 1653 відповідники. *Пирогов В. Л.* Словник японських прислів'їв і приказок з відповідниками шістьма мовами / В. Л. Пирогов ; Ін-т сходознавства ім. А. Кримського. – Київ, 2009. – 270 с.; містить близько 1500 прислів'їв і приказок японською, українською, російською, англійською, німецькою, французькою, латинською мовами; знайомить читача з найбільш уживаними в сучасній мовній практиці японців прислів'ями та приказками. *Аністратенко Л. С.* Японські поети : біогр. слов. / Л. С. Аністратенко, І. П. Бондаренко; Ін-т філології Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка ; АН України, Ін-т сходознавства ім. А. Ю. Кримського. – Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2011. – 368 с.; перше видання про 300 найвідоміших японських поетів XVII–XX ст., творчі здобутки яких принесли всесвітню славу японській класичній поезії. *Аністратенко Л. С., Бондаренко І. П.* Словник японських літературознавчих термінів. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. – 208 с.; реєстр охоплює тлумачення 756 найуживаніших японських літературознавчих термінів та понять про три роди літератури. *Українсько-японський* словник лінгвістичної термінології / О.Л. Паламарчук, Г. П. Стрельчук, М. В. Шевченко, Х. Катаока, К. О. Головка. – К.: Освіта України, 2014. – 276 с.; подає близько 7000 термінів фонетики, фонології, граматики, лексикології, стилістики, словотвору історії української мови, діалектології, теорії комунікації та перекладу. *Японсько-український* тематичний словник ономаітопείчної лексики / Укладачі Кобелянська О., Егава Х. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2016. – 320 с.; містить 400 ключових і понад 2000 похідних та синонімічних найчастотніших слів сучасної японської мови. *Горошкевич О.Г.* Словник соматичної фразеології японської мови / О.Г. Горошкевич – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. – 196 с.; перший словник, містить понад 930 фразеологічних одиниць. *Семенко С. М.* Японсько-англійсько-українськи словник термінів тенрійської релігії. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. – 100 с.; охоплює понад 800 найчастотніших термінологічних одиниць, які викликають труднощі при перекладі будь-якою іноземною мовою.

Однак у зв'язку із реалізацією прикладних питань міжкультурної взаємодії в українській лінгвістиці почали накопичуватися проблеми теоретичного характеру. Якою має бути методологія створення різногалузевих термінологічних словників? Які мали б бути науково обгрунтовані принципи відбору спеціальної лексики для їх подальшої лексикографічної реєстрації? Ці та подібні питання довго були без відповідей.

Саме на них однією з перших і відповіла Юлія Дзябко у своїх наукових статтях та в кандидатській дисертації “Семантична структура термінологічного поля “мовна політика” в українській та японській мовах” (Львів, 2015).

Новизна та актуальність досліджень цієї авторки зумовлена відсутністю теорії і методики типологічного та зіставного аналізу семантики української та японської мов.

Теоретичним підґрунтям для лінгвістичних праць Ю. Дзябко послужили, насамперед, загальні теоретичні принципи типологічного аналізу та зіставлення мов, теоретичні результати досліджень лексико-семантичних систем різних мов, категорії та поняття термінознавства, характеристика терміносистеми соціолінгвістики на матеріалі різних мов. Мета наукових пошуків у цих працях полягала в дослідженні семантичної структури термінологічного поля “мовна політика” в українській та японській мовах шляхом аналізу його структурних частин, зокрема ядра, навколядерної зони, периферії.

У згаданій дисертації Ю. Дзябко сформулювала два завдання із семи з виразно прикладним значенням: обгрунтувати роль термінологічного поля як засобу структурування ілюстративного матеріалу для створення “Навчального японсько-українського словника соціолінгвістичних термінів” (був додатком до дисертації) та систематизувати японсько-українські відповідники термінологічного поля “мовна політика” для укладання першого випуску навчального японсько-українського словника соціолінгвістичних термінів.

У цілому розроблена в дисертації Ю. Дзябко методологія зіставного аналізу соціолінгвістичних термінів мала в основі теорію типологічного та зіставного аналізу мов, поняття та категорії термінознавства та соціолінгвістики, які допомогли визначити лінгвістичні характеристики соціолінгвістичного терміна, а також праці, присвячені типологічним та зіставним дослідженням семантики на матеріалі різних мов. Усе це підґрунтя і забезпечило дієвість польового підходу, який досі не був застосований до зіставного аналізу семантики української та японської мов. Так, врахувавши методи та прийоми зіставного дослідження одиниць термінологічного поля “мовна політика”, Ю. Дзябко запропонувала засоби відтворення термінів японської мови в терміносистемі української мови.

Отже, значення рецензованого словника Ю. Дзябко полягає в тому, що він за своєю природою ілюструє синтез теорії і практики лінгвістичного аналізу. На підставі поглиблення системно-структурного вивчення терміносистеми і за допомогою вперше використаного *польового підходу* авторка сформувала методику укладання, яку можна застосувати як алгоритм для різних термінологічних словників.

Рецензований японсько-український словник соціолінгвістичних термінів Ю. Дзябко, який охоплює 247 соціолінгвістичних відповідників, об'єднаних змістом поняття “мовна політика” в японській мові, перший в українському та японському мовознавстві довідник.

Структура словника передбачувана. Є передмова, інформація про будову словника (українською та японською мовами), перелік термінів, список використаної літератури, два алфавітні покажчики: японсько-український та українсько-японський. Читач знайомиться з лінгвістичними засадами формування концепції словника. Вона базується на 15-ти наукових публікаціях авторки, тематика яких ілюструє перебіг теорії, необхідної для формування принципів словникової роботи.

Сьогодні словник, насамперед, вперше ілюструє реалізацію завдання створити лексикографічний довідник перекладного типу на матеріалі різних мов та з обов'язковим включенням української мови. Словник розширює обрії української соціолінгвістики, спонукаючи до продовження аналізу питань її предметного поля в лексикографії з урахуванням матеріалу різних мов. Водночас це джерело знайомить українських соціолінгвістів із напрямками дослідження питань мовної політики в Японії.

Словник як довгоочікуваний посібник для занять з різних дисциплін соціолінгвістичного циклу отримають не тільки студенти філологічного факультету Львівського національного університету імені Франка, але й інших університетів України. Вважаю, що словник є важливим новим джерелом для вивчення української мови на славістичних відділеннях японських університетів, і не тільки.

Можу тільки побажати авторці докласти праці і зусиль над укладанням інших семантичних полів соціолінгвістичної терміносистеми в нові лексикографічні довідники.

Галина Мацюк, *Львівський національний університет імені Івана Франка*

Рецензія надійшла до редколегії 1 грудня 2019 р.